

Felméry Zoltán

Lehetetlenség? A belbiztonsághoz köthető önkormányzati, etikai és agresszív koordináció mértékének meghatározása¹

Írásunk arra a kérdésre próbál meg választ találni, hogy mekkora a belbiztonsági szektorban jelen lévő önkormányzati, etikai és agresszív koordináció mértéke. Ahhoz ugyanis, hogy a belbiztonsági rendszer egyes – általunk a koordinációs mechanizmusokkal definiált – alrendszereinek méretét összehasonlítsuk, és ezáltal képet kapjunk a belbiztonsági rendszer egészének méretéről, a bürokratikus és a piaci koordináció mellett egyaránt törekednünk kell a fenti mechanizmusok – legalább becsült – mértékének meghatározására. Még akkor is, ha ez látszólag nem egyszerű feladat.

Kulcsszavak: belbiztonsági szektor, önkormányzati, etikai és agresszív koordinációs mechanizmusok

Felméry Zoltán: Impossibility? Ascertaining the Extent of Self-Governing-, Ethical- and Aggressive Coordination in the Internal Security Sector

The paper seeks to ascertain the size of self-governing-, ethical- and aggressive coordination mechanisms in the internal security sector. In order to compare the extent of the various internal security subsystems and get acquainted with the total extent of the system, we need to strive to the ascertainment of the above mechanisms. Even if it is not a simple task at first sight.

Keywords: internal security sector, self-governing-, ethical and aggressive coordination

*„Fontos, hogy mindent mérjünk, ami mérhető,
és megpróbáljuk mérhetővé tenni, ami még nem az.”
Galileo Galileinek tulajdonított idézet²*

A korábbi tanulmányainkban kísérletet tettünk a belbiztonsági szektorban jelen lévő – a megvalósuló belbiztonsági tranzakciókat szabályozó – koordinációs mechaniz-

¹ A mű a KÖFOP-2.1.2-VEKOP-15-2016-00001 azonosító számú, „A jó kormányzást megalapozó közszolgálat-fejlesztés” elnevezésű kiemelt projekt keretében, a Nemzeti Közszolgálati Egyetem felkérésére készült.

² Galileo Galilei, [online]. Forrás: en.wikiquote.org [2017. 01. 24.].

musok elméleti leírására.³ Ezt azért tettük, hogy – a koordinációs mechanizmusok logikai modelljének felhasználásával – valamilyen strukturált keretet teremtsünk a belbiztonsági rendszer és a rendszerhez köthető egyes alrendszerek elemzéséhez. Kísérletünk során öt koordinációs mechanizmust azonosítottunk: a bürokratikus, a piaci, az önkormányzati, az etikai és – paradox módon – az agresszív koordinációs mechanizmus jelenlétét véltük felfedezni.⁴ Minket azonban nemcsak az egyes mechanizmusok jelenléte, hanem azok mértéke is érdekelt. Ennek következtében az egyes mechanizmusokhoz köthető, a különböző statisztikai nyilvántartásokban rendelkezésre álló kiadási és létszámadatokat felhasználva és azok alapján további becsléseket végezve megpróbáltuk meghatározni az állam belbiztonsági jelenlétének (azaz a bürokratikus koordinációnak), valamint a belbiztonsági tevékenységet végző magánvállalatok jelenlétének (azaz a piaci koordinációnak) a nagyságát.⁵ Jelen írás – a fenti logikához szervesen illeszkedve, az eddig elmondottakat kiegészítve, valamint hasonló eszközrendszert használva – abból a célból készült, hogy megpróbálja meghatározni a belbiztonsági rendszer további, eddig e tekintetben nem vizsgált mechanizmusainak (az önkormányzati, az etikai és az agresszív koordinációnak) a mértékét. Az alábbiakban azonban látni fogjuk, hogy erre csak becslések alkalmazásával és korlátozott mértékben vagyunk képesek. Mindazonáltal vizsgálataink így is fontos tanulsággal szolgáltathatnak a belbiztonsági rendszer egyes mechanizmusairól.

Önkormányzati, etikai, agresszív koordináció és kiadási adatok

A fentiekben hivatkozott korábbi írásainkban a megvalósított biztonsági tevékenységhez kötődő ráfordítások alapján számszerűsítettük a bürokratikus és a piaci koordináció mértékét. Mivel e két mechanizmus jellemzően monetarizált tranzakciókat szabályoz, a mértékek közelítésére a megfelelő adatok összegyűjtése és értelmezése után képesek vagyunk. Ahhoz azonban, hogy a belbiztonsági rendszer egyes, általunk a koordinációs mechanizmusokkal definiált alrendszereinek méretét összehasonlítsuk – és ezáltal képet kapjunk a belbiztonsági rendszer egészének méretéről –, egyaránt meg szükséges határoznunk az önkormányzati, az etikai, valamint az agresszív koordináció legalább becsült mértékét. Mivel a korábbiakban a mérés egyrészt az egyes alrendszerekhez köthető kiadások alapján történt, az összehasonlíthatóság érdekében az alábbiakban e három mechanizmus esetén felmerülő aggregált kiadásokat lenne szükséges megállapítanunk.

³ FELMÉRY Zoltán: Az állam és a magánvállalatok szerepvállalása a közbiztonság elősegítésében: Az őrző-őrzött reláció, valamint a relációt leíró koordinációs mechanizmusok, *Nemzet és Biztonság*, 8. évf., 2015/5, [online]. Forrás: NemzetesBiztonsag.hu [2017. 01. 24.]; valamint FELMÉRY Zoltán: Az államon és a vállalatokon túli világ: Alternatív szereplők és koordinációs mechanizmusok a közbiztonság elősegítésében, *Nemzet és Biztonság*, 9. évf., 2016/1, [online]. Forrás: NemzetesBiztonsag.hu [2017. 01. 24.].

⁴ A koordinációs mechanizmusok számbavételekor a Kornai János által megfogalmazott koordinációs mechanizmusokra támaszkodtunk.

⁵ FELMÉRY Zoltán: Lehetőséget teremt az állam társadalmi szerepvállalásának mérésére egy mutatószám? A „belbiztonságra fordított GDP arányos államháztartási kiadások” mutatószám kritikai elemzése, *Köz-gazdaság*, 2017/1, [online]. Forrás: Uni-corvinus.hu [2017. 01. 24.], valamint FELMÉRY Zoltán: A belbiztonságra fordított magánkiadások mértéke, *Nemzet és Biztonság*, 2016/3, [online]. Forrás: Nemzetesbiztonsag.hu [2017. 01. 24.].

E mechanizmusok törvényszerűségeiből kiindulva⁶ azonban erre nem, illetve rendkívül korlátozott mértékben vagyunk képesek, mivel

1. az önkormányzati és az etikai koordináció esetében a tevékenységek nem monetarizáltak, valamint;
2. az agresszív koordináció esetében
 - a) vagy nem monetarizáltak,
 - b) vagy a tevékenységek egy része törvénytelen.

Az 1. és 2. a) esetében az erőforrás-felhasználás hiányáról, a 2. b) esetében pedig láthatatlan erőforrás-felhasználásról beszélhetünk. A társadalmi mozgalmak révén – az önkormányzati koordináció által – megvalósított belbiztonsági tevékenységek motivációja a közös érdek, a segítők révén – az etikai koordináció által – megvalósítottaké pedig az önzetlen megnyilvánulás. Beszéljünk akár a példa kedvéért egy faluközösség által szervezett őrségről vagy egy bűncselekmény meghiúsulásáról a járókelők közbeavatkozása miatt, mindkét esetben igaz, hogy az őrzöttek nem fizetnek a védelmi szolgáltatásért, az őrzők tevékenységüket pénzbeli ellenszolgáltatás nélkül végzik.⁷ Egyik esetben sem rendelhetők tehát költségek a tevékenységhez, nem létező kiadásokat pedig nyilvánvalóan a gazdaságstatisztika sem tart(hat) nyilván. Ezért azok esetünkben nem is összegezhetőek. E két koordinációs mechanizmushoz kötődő belbiztonsági tranzakciók tehát a kiadások oldaláról egészen egyszerűen nem megragadhatók.⁸

Más a helyzet az agresszív koordinációt megvalósító erőszakszervezetek esetén. Írásainkban az erőszakszervezetek közé a párthadseregeket és a maffiákat soroltuk.⁹ Kezdjük a sort a párthadseregekkel, illetve a különböző politikai célok motiválta extremist csoportokkal. Ma Magyarországon – az e célból alkalmazott szabályozó és a titkoszolgálati eszközöknek köszönhetően – rendkívül korlátozottan működhetnek ilyen szervezetek. Kétségtelenül létezik, illetve létezett a közelmúltban néhány olyan szerveződés¹⁰ (Betyársereg, Hatvannégy Vármegye Ifjúsági Mozgalom, Hunnia Mozgalom, Lelkiismeret 88 Csoport, Magyar Gárda Mozgalom, Magyar Nemzeti Arcvonal, Magyar Önvédelmi Mozgalom, Magyarok Nyilai Nemzeti Felszabadító Hadsereg, Nemzeti Őrsereg, Pax Hungarica Mozgalom, Új Magyar Gárda Mozgalom, Véderő Honvédei Nemzeti Felszabadító Front stb.¹¹), amelyeknek a pártkötődése – ezáltal párthadseregként történő definiálása – kérdéses.¹² A pártkötődés teljes bizonyossággal történő megállapításához a tudományos eszközök nyilvánvalóan nem elégségesek. E kötődéstől függetlenül az azon-

⁶ FELMÉRY Zoltán: Az államon és a vállalatokon túli világ. Alternatív szereplők és koordinációs mechanizmusok a közbiztonság elősegítésében, *Nemzet és Biztonság*, 9. évf., 2016/1, [online]. Forrás: NemzetesBiztonsag.hu [2017. 01. 24.].

⁷ Tevékenységük eredménye kizárólag a nagyobb közösségi biztonság, amelyet – mint a közösség tagjai – természetesen ők maguk is élveznek.

⁸ Hogy a tranzakcióban részt vevő létszámok oldaláról megragadhatók-e, azt az alábbiakban fogjuk megvizsgálni.

⁹ Részletesebben pedig a párthadsereggel foglalkoztunk. E két nevesített erőszakszervezet mellett nyilvánvalóan léteznek további, az agresszív koordináció alapján működő és tranzakciókat kikényszerítő szervezetek. Ezekkel azonban nem foglalkozunk, mivel kizárólag e két szervezettípushoz kötődő tranzakciók némelyike esetén merül fel az, hogy valamilyen típusú védelmet nyújthatnak a velük kapcsolatba kerülők számára.

¹⁰ Hogy jogilag is, vagy csak a valóságban létezik-e, az egyes esetekben elválik egymástól.

¹¹ A felsorolt szervezetek ismertetéséhez lásd PAKSA Rudolf: *A magyar szélsőjobboldal története*, Jaffa Kiadó, Budapest, 2012.

¹² Ezért a továbbiakban nem is párthadseregként, hanem extremist szervezetekként utalunk rájuk.

ban megállapítható, hogy a fenti szervezeteknek a tagjai jellemzően önszántukból, belső elköteleződésből, nem anyagi ellenszolgáltatás vagy különböző személyes érdekek elérése érdekében végzik tevékenységüket.¹³ A gárdaszerű mozgalmak védelmi jellegű szolgáltatásait – saját értelmezésük szerint – önzetlenségből nyújtják, azokért pénzt nem kérnek, a tranzakciók ez esetben sem monetarizáltak. Amikor az elmúlt években a különböző gárdák rendre megjelentek vidéki falvak cigánysorain, és ott a megfélemlítés erejével rendet követeltek, a falvak nem roma lakosságától ezért nem kértek közvetlen ellenszolgáltatást. A fentiekben leírt, nem monetarizált tranzakciók esetén fellépő mérési problémák – jelesen: amennyiben a belbiztonsági szolgáltatás ellenértéke nem megállapítható, akkor az azokat szabályozó koordinációs mechanizmus nagyságát a kiadásokon keresztül lehetetlenség mérni – tehát ez esetben is fennállnak.

Előfordulhat az is, hogy egy párthadsereg/extremista csoportosulás komoly dotációban részesül az őt fenntartó párt részéről. Az általunk korábbi írásokban vizsgált huszadik századi magyarországi párthadseregek többsége ide sorolható.¹⁴ Amennyiben a támogatás mértéke – egyúttal annak felhasználása – nyilvános, az e tevékenységre irányuló koordinációs mechanizmus mértéke közelíthető. Nem jellemző azonban, hogy egy párt nyíltan felvállalja az esetenként kirekesztő magatartást tanúsító erőszakos szervezetek támogatását, így a – természetesen nem közvetlenül a pártkasszából, hanem különböző támogató fedőszervezeteken keresztül érkező – támogatás mértéke nem követhető nyomon, arról nyilvános adatokkal nem rendelkezünk. Ennek értelmében, a továbbiakban a belbiztonsági szektorban releváns agresszív koordináció – kiadások alapján értelmezett – méretét, az ideológiai és politikai érdekek alapján szerveződő és tevékenykedő – esetenként politikai pártokhoz köthető – extrémista csoportok nélkül vizsgáljuk. Ennek a néhány csoportosulást magába foglaló szervezeti körnek a figyelmen kívül hagyása a tekintetben nem jelent komoly problémát, hogy a mértékek szempontjából az agresszív koordinációhoz történő hozzájárulásuk napjainkban vélelmezhetően parciális.¹⁵ A bevezetőben felvállalt célok teljesítése

¹³ Ez alól kivételt képezhetnek azok a személyek, akik az elmúlt időszak székházbotrányainál vagy különböző kerületi vezetők által tartott rendezvények biztosításánál léptek fel. Egyes esetekben ők nem kötődtek magánbiztonsági szolgáltatókhoz, és valószínűsíthetően ellenszolgáltatást kaphattak tevékenységükért, amelyben egyaránt lehetnek erőszakos elemek is. Mivel azonban e szereplők és az általuk végzett tranzakciók száma alacsony, másrészt nem rendelkezünk róluk érdemi információkkal, az említésen túl továbbiakban nem foglalkozunk velük.

¹⁴ Mind a Nyilaskeresztes Párthoz kötődő Fegyveres Párt/Nemzetbiztonsági Szolgálat, mind a Magyar Szocialista Munkáspárthoz kötődő Munkásőrség egyaránt „pártfinanszírozott” szervezet volt. Arról azonban, hogy az erőszakos szervezeteknek juttatott párttámogatás mértéke mekkora volt, a mai napig nem rendelkezünk információkkal. Ennek több oka van. Egyrészt a pártok állami támogatást ez idő tájt nem kaptak, így gazdálkodásuk nem volt kötelezően átlátható. Hogy – a jellemzően tagi befizetésekből és önálló gazdálkodási tevékenységük révén előállított bevételeikből – mennyit juttattak erőszakos szervezeteknek e tekintetben nem követhető nyomon. A Munkásőrség ugyan pártszervezet volt, azonban előfordulhat, hogy költségeit a Belügyminisztérium fejezetei között kellene keresnünk. Akkoriban azonban még az állami költségvetés sem volt nyilvános. Becslésekkel persze lehetne élni a szervezetek fenntartásának költségeit illetően (e szervezetek létszáma és feladatai jól ismertek; a Munkásőrséget például úgy kell elképzelnünk, mint egy tartalékos hadsereget: nincs különösebb haditechnika, nincsenek páncélozott járművek, van egyenruha, elmaradott a fegyverzet, és biztosítva van a lakhatás és az ételmezés), azonban, ha jól tudjuk, erre még senki sem vállalkozott.

¹⁵ A fenti állítással kapcsolatban két dologra kívánjuk felhívni az olvasó figyelmét. A mértékek szintjén történő elhanyagolhatóságból nem következik, hogy 1. ami a ráfordítások alapján elhanyagolhatónak tűnik, annak politikai értelemben vett következményei is elhanyagolhatók, valamint 2. ami ma elhanyagolható, az a jövőben is elhanyagolható lesz. Az erőszakos szervezetek belbiztonságban történő szerepvállalásával – a jelen írás által felvállalt célok meghaladva – a továbbiakban a maguk teljességében érdemes foglalkozni.

érdekében nem követünk el komoly hibát, ha a továbbiakban kizárólag a szervezett bűnözői csoportokra koncentrálunk.

A különböző szervezett bűnözői csoportokat az alábbiakban egységesen maffiának nevezzük. A maffiák által végzett tevékenységek (drog- és fegyverkereskedelem, emberrablás és -kereskedelem, tiltott szerencsejáték szervezése, csempészet, pénzhamisítás, veszélyes hulladékok illegális lerakása, gépjárműlopások, szerzői jogokkal történő visszaélés, védelmi pénz szedése, adócsalás, prostitúció) köréből¹⁶ kizárólag a védelmi pénzek beszedésének gyakorlatára koncentrálunk. Ebben az esetben ugyanis valaki pénzért védelmet vásárol magának, kis túlzással őrzés-védelmi szolgáltatást vesz igénybe. Ahhoz kétség sem férhet, hogy a szolgáltatás eredetét és jellegét tekintve nagyban különbözik mind az állam révén a költségvetésből finanszírozott, mind a magánbiztonsági szolgáltatóktól vásárolt védelmi szolgáltatásoktól. Amennyiben azonban létrejön egy, az agresszív koordináció szabályozta tranzakció és valaki pénzért vásárol védelmet magának a maffiától (akár azon csoporttal szemben, amelynek a pénzt fizeti, vagyis tulajdonképpen nyugalmat vásárol, akár más hasonlórú csoporttal szemben, azaz ténylegesen védelmet vásárol; akár mindkettővel szemben),¹⁷ azt számunkra célszerű számszerűsíteni. Beszéljünk ugyanis bármelyikről a fentiek közül, az a belbiztonsági szolgáltatások részét képezi. Köszönhetően annak, hogy a biztonságot erőszakszervezettől vásárolni hajlandó személyek és szervezetek biztonságukat

1. nem az állam erre szakosodott szervezeteitől várják;
2. annak fenntartása érdekében nem kívánnak magánbiztonsági szolgáltatókat igénybe venni;¹⁸
3. nem bíznak az egyéb védelmi mechanizmusokban sem (önkormányzati és etikai koordináció).

Érdekes – a jelen írás látókörét meghaladó – kérdés, hogy ennek mik lehetnek az okai. Mivel azonban egy létező jelenségről beszélünk, magunk sem hagyhatjuk figyelmen kívül a vizsgálatunk során.

A maffiák védelmi pénzszedési tevékenysége – ellentétben az extrémista csoportok tevékenységével – egyértelműen profitszerzésre irányul. A védelmi tevékenységnek van bevételi és kiadási oldala: az őrzött fizet, az őrző pénzt kap a védelemért. A monetarizált tranzakciók eredményhatása teoretikusan – egyenként és összességében egyaránt – megállapítható.¹⁹ Mivel azonban a tevékenység fenntartása törvénybe ütközik, ezért azt – amennyiben a védelem akarategységben létrejön – a tranzakció mindkét szereplője részéről el

¹⁶ A szervezett bűnözés konceptualizálásához lásd TÓTH Dávid – GÁL László István – KŐHALMI László: *Organized Crime in Hungary*, *Journal of Eastern-European Criminal Law*, 2015/1, 22–28. o., valamint European Police Office: *EU Serious and Organized Crime Threat Assessment*, European Police Office, Van Deventer, 2013.

¹⁷ Védelmi pénzek megfizetése esetén jellemzően az utóbbi érvényesül.

¹⁸ A korábbiakban utaltunk már arra, hogy a magánbiztonsági szolgáltatók és az erőszakszervezetek közötti választóvonal esetenként elmosódhat. Gondolunk itt azokra az esetekre, amikor egy őrző-védő szervezetet birtokló szervezett bűnözői csoport erőszakos eszközökkel vesz rá valakit védelmi szolgáltatásainak igénybevételére. Ezen eseteket teoretikusan minden esetben az agresszív koordináció keretei közé soroljuk, amennyiben azonban a tranzakciókat könyvelik, azok az igénybe vett magánbiztonsági szolgáltatások között lesznek feltüntetve. Ezt az anomáliát nem tudjuk feloldani írásunk során. A jelenségre azonban fel kívánjuk hívni a figyelmet.

¹⁹ Ugyan előfordulhat, hogy az agresszor nem pénzt, hanem valamilyen nem monetarizált ellenszolgáltatást kér védelmi tevékenységéért cserébe, ez azonban kevésbé jellemző.

kell titkolni. A láthatatlanság természetesen megnehezíti a számszerűsítést. Ennek köszönhetően kizárólag – nagy hibahatárral bíró – becslések alapján vagyunk képesek közelíteni a Magyarországon megfizetendő védelmi pénzek nagyságát.

Földrajzi helyzete Magyarországot a bűnözői csoportok körében közkedvelt célponttá teszi. A szervezett bűnözői csoportok hazánkra egyrészt a Nyugat-Európába irányuló aktivitásuk tranzitútvonalaként és koordinációs központjaként, másrészt lokális profitszerzési lehetőségként tekintenek. Helyben is rendelkeznek tehát érdekeltségekkel. Az 1990-es évektől kialakult rendvédelmi és közigazgatási kötődéssel és kapcsolatokkal esetenként egyaránt rendelkező bűnözői csoportok jellemzően pénzhamisításból, drogkereskedelemből és prostitúcióból tartják fent magukat. A szervezett bűnözés magyarországi bevétele a becslések szerint a GDP értékének akár 20%-a is lehet.²⁰ E szerint a 2014. évi GDP-adatot figyelembe véve a maffiák által Magyarországon realizált bevétel 6500 milliárd forintot is elérhetett.²¹ Arra, hogy a fenti összeg nem túlzás, más kutatások hasonló eredményéből egyaránt következtethetünk. Egyes számítások szerint már az 1990-es évek közepén 15 ezer millió dollár – mai árfolyamon több mint 4000 milliárd forint – volt a hazai bűnözés eredménye és a külföldről pénzmosás céljából Magyarországra érkező „fekete pénz” összege.²² A védelmi pénzszedés ugyanakkor mára némileg „divatjamúlt” tevékenységgé vált, és kizárólag a fenti összeg töredéke származik belőle. Kétségtelen azonban, hogy a több ezer milliárd forintot jelentő összeg töredéke is számottevő, s ezért annak nagyságrendje esetünkben is meghatározásra szorul. A meghatározás pedig – a magas látencia indokán – becslések segítségével történik.

Az ENSZ Interregionális Bűnözési és Igazságügyi Kutatóintézete által 2000-ben készített áldozattá válási felmérés a magyar vállalkozások védelmi pénzszedés esetén felmerülő érintettségét egyaránt vizsgálta. A véletlenszerűn kiválasztott 517 budapesti üzlettulajdonos közül 8 számolt be arról, hogy védelmi pénzt kértek tőle.²³ A gyártási, kereskedelmi és szolgáltatási tevékenységet végző vállalkozások köréből egyaránt kerültek ki e célból megkeresett vállalkozások.²⁴ Arról azonban nincs információnk, hogy őket csak megkeresték, vagy fizettek is a maffia biztosította szolgáltatásért cserébe. Az 1,5%-os megkeresési arány – figyelembe véve, hogy a védelmi pénzt ténylegesen fizetők jelentős része maga is érdekelt a láthatatlanságban, és ezért ilyen ügyekben jellemzően nem nyilatkozik – a valószínűségben minden bizonnyal magasabb lehet.²⁵

Más források szerint a 9 kelet-közép-európai nagyvárosban (Budapest, Bukarest, Kijev, Minszk, Moszkva, Szófia, Tirana, Vilnius, Zágráb) felvett – ugyanazon fentiekben

²⁰ Ioannis MICHALETOS: Organized Crime in Central Europe, [online]. Forrás: Wordpress.org [2016. 04. 26.].

²¹ A bruttó hazai termék értéke és volumenindexei, [online]. Forrás: KSH.hu [2016. 01. 10.].

²² KERTÉSZ Imre: A szervezett bűnözés terjedelme, *Magyar Tudomány*, 2001/8, 909–920. o.

²³ Emellett – különböző ügyekben – további 29 üzletembert zsaroltak meg pénzt kérve a hallgatásért cserébe. Abból kiindulva azonban, hogy a hallgatással őrző-védő szolgáltatás nem jár együtt, mi a zsarolással a továbbiakban nem foglalkozunk.

²⁴ KERTÉSZ: *i. m.*

²⁵ A hivatkozott Kertész-cikk alapján: az alsó-szászországi Kriminológiai Kutatóintézet egy, a védelmi pénzszedés elterjedtségét vizsgáló kutatása során 8500 vendéglátóegység vezetőjét megkérdezve azt tapasztalta, hogy az olasz vendéglők vezetőinek egyharmada azonnal letette a telefont, amikor kiderült, hogy miért hívták. A török tulajdonosok többsége pedig csak személyesen, egy másik által nem ismert, védett helyen volt hajlandó nyilatkozni. Ez is a válaszadási hajlandóság alacsony mivoltát mutatja.

hivatkozott áldozattá válási – kérdőív eredményei alapján Budapesten a megkérdezettek 2%-át szólították fel védelmi pénz megfizetésére.²⁶ Ez az érték lényegesen alacsonyabb, mint a valamennyi válaszadót érintő átlagos 8%-os arány (Budapestnél egyedül Bukarestben volt kisebb a felszólítottak aránya). A fizetésre történő felszólítás 47%-ban az üzlet személyes felkeresése, 42%-ban a tulajdonossal más helyen történő találkozás, 27%-ban telefonon történő értesítés útján valósult meg, míg 5%-ban más módon történt. A fizetésre felszólított tulajdonosok 70%-a nem jelentette azt a helyi rendőrségnek. A segítségkérés hiányának oka a legtöbb esetben a rendőrségbe vetett bizalom hiánya, a rendőrség alkalmatlannak tartása²⁷ és a megtorlástól való félelem volt.²⁸ Arról, hogy a felszólítást nem jelentők fizettek-e, vagy valahogy kielégítették-e az igényeket, sajnálatos módon nem rendelkezünk információkkal.

A magyarországi átlagosan 1,5-2%-os arány minden bizonnyal egyenlőtlenül oszlik meg a különböző gazdasági ágazatokban tevékenykedő vállalkozások között. A korábbiakban hivatkozott, alsó-szászországi Kriminológiai Kutatóintézet által végzett kutatás eredményei a vendéglátóegységek ennél akár jóval nagyobb mértékű érintettségére engednek következtetni. A kutatás szerint: a megkérdezett németországi vendéglátóegységek vezetőinek 34%-a találkozott olyan esettel, amikor ismeretlen személyek – a mögöttük álló szervezetre hivatkozva – rendszeres pénzfizetést javasoltak, 21%-a állította, hogy az éttermek vezetői maguk fordulnak a védelem érdekében szervezett bűnözői csoportokhoz, 41%-a pedig a gyakorlatból ismeri mindkét lehetőséget.²⁹ Olaszországban 1998-ban végzett kutatások szerint Reggio Calabria üzleteinek 70%-a, Palermo és Catania üzleteinek pedig 80%-a számolt be erőszakos pénzkövetelési akciókról. 1995-ben 10 fejlett európai országban végzett kutatás alapján a kiskereskedelmi egységek 7-15%-a számolt be arról, hogy a zsarolás, illetve a védelmi pénzszedés jelensége meglehetősen gyakori.³⁰ A kutatások eredményei – az azóta eltelt idő, valamint a bűnelkövetésben és bűnüldözésben bekövetkező változások indokán³¹ – fenntartásokkal kezelendők, ugyanakkor újabb kutatások hiányában megfelelnek számunkra viszonyítási alapként.

A fentiek alapján a következőképpen törekszünk a védelmi pénzszedés nagyságrendjének becslésére. Azt feltételezzük, hogy a vendéglátóhelyek és a kiskereskedelmi üzletek 4, míg a kereskedelmi szálláshelyek 2%-a fizet ténylegesen védelmi pénzt.³² Ebben a gazdálkodó körben a megkeresések aránya ennél minden bizonnyal magasabb is lehet, akár

²⁶ A 1,5 és a 2% közötti eltérés minden bizonnyal – a jelen esetben nagyvonalú – kerekítésből adódhat. Az alábbiakban magunk a másfél százalékhoz közeli értékkel kalkulálunk.

²⁷ A kutatás eredményei szerint a magyar válaszadók 70%-a általánosságban elégedetlen volt a rendőrség munkájával. A védelmi pénzt jelentők a bejelentést követő rendőrségi magatartással 21%-ban elégedettek, 34%-ban elégedetlenek voltak, míg 43%-ban nem kívánták azt értékelni. Forrás: Anna ALVAZZI DEL FRATE: The International Crime Business Survey: Findings From Nine Central-Eastern European Cities, *European Journal on Criminal Policy and Research*, 2004/10, 137–161. o.

²⁸ Uo.

²⁹ KERTÉSZ: *i. m.*

³⁰ Jan VAN DIJK: *The World of Crime. Breaking the Silence on Problems of Security, Justice and Development Across the World*, SAGE Publications, Los Angeles, 2008.

³¹ A szervezett bűnözői csoportok üldözésében bekövetkező legfontosabb változást az Európai Unióhoz történő csatlakozás és a tagság jelentette nagyobb mértékű kötelezettség felszámolására vonatkozóan.

³² Feltételezésünk szerint a kereskedelmi szálláshelyek védelmi pénzzel történő érintettsége azért alacsonyabb, mert az azokhoz köthető összesített forgalom túlnyomó többségét adó szállodákra kevésbé jellemző e tevékenység.

a 15%-ot is elérheti. Feltételezésünk szerint minden negyedik/nyolcadik megkeresett egység hajlandó fizetni a bűnözői csoportok védelméért. Ez összességében azt jelenti, hogy minden huszonötödik vendéglátóegység és kiskereskedelmi tevékenységet végző üzlet, valamint minden ötvenedik kereskedelmi szálláshely fizet védelmi pénzt a maffiának. Feltételezésünk szerint a védelmi pénzt fizetni hajlandó üzletek nagyságrendileg árbevételük 10%-át fizethetik a védelemért cserébe. Az 1. táblázat tartalmazza az e gazdálkodó körhöz köthető létszám- és forgalmi adatokat. A fenti elgondolás értelmében a vendéglátóegységek közül 2116 egység 4,21 milliárd forint, a kereskedelmi szálláshelyek közül 72 egység 1,10 milliárd forint, a kiskereskedelmi üzletek közül 5674 üzlet 37,09 milliárd forint védelmi pénzt fizethet.³³

1. táblázat: Vendéglátóhelyek, kereskedelmi szálláshelyek, kiskereskedelmi üzletek száma és eladási forgalma, 2014–2015 (milliárd forint)

Év	Vendéglátóhelyek		Kereskedelmi szálláshelyek		Kiskereskedelmi üzletek	
	Száma (darab)	Forgalma (MRD HUF)	Száma (darab)	Forgalma (MRD HUF)	Száma (darab)	Forgalma (MRD HUF)
2014	53 386	806,386	2344	333,032	144 190	8948,577
2015	52 906	1052,761	2403	367,721	141 863	9271,857

Megjegyzés: a darabszámok esetén a 2014. decemberi és a 2015. júniusi értékek, a forgalom esetén az éves összesített értékeket mutattuk be.

Források: a darabszámok esetén: A vendéglátóhelyek száma, A kereskedelmi szálláshelyek kapacitása és A kiskereskedelmi üzletek számának alakulása, [valamennyi online]. *Forrás:* KSH.hu [2016. 04. 28.].

A forgalom esetén: A vendéglátóhelyek eladási forgalma, A kereskedelmi szálláshelyek bruttó árbevételei szállástípusonként és A kiskereskedelmi üzletek forgalma üzlettípusonként, [valamennyi online].

Forrás: KSH.hu [2016. 04. 28.]

A fentieket kiegészítjük továbbá azzal a feltételezéssel, hogy az egyéb tevékenységet végző – társas vállalkozási formában működő³⁴ – kis- és középvállalkozások³⁵ 0,4%-a lehet érintett védelmi pénz fizetésében. Az összesen 44 634 milliárd forint árbevétel³⁶ realizáló 588 263 darab társas vállalkozásból³⁷ a fenti gazdálkodói kör vállalkozásait levonva és a fenti 0,4%-os aránnyal számolva további 1564 érintett vállalkozás és – továbbra is az árbevétel tíz százalékával számolva – 13,58 milliárd forint fizetett védelmi pénz következik. A fenti kalkuláció értelmében a Magyarországon regisztrált vállalkozások 1,6%-a³⁸ összesen

³³ Lehetőségeink hiányában – lényegi leegyszerűsítést alkalmazva – a forgalom tekintetében nem differenciálunk az egyes csoportokba tartozó üzleti egységek között. Azt feltételezzük, hogy a forgalom egyenlően oszlik meg valamennyi adott csoportba tartozó egység között.

³⁴ Az önálló vállalkozókkal, a nonprofit szervezetekkel és a költségvetési rend szerint gazdálkodó szervekkel ez esetben nem kalkulálunk.

³⁵ A nagyvállalatokkal ez esetben egyaránt nem foglalkozunk. Ennek egyedüli indoka, hogy gazdasági súlyuk és politikai kapcsolataik következtében a bünszervezetek jellemzően nem e körből választják ki célpontjaikat.

³⁶ A kis- és középvállalkozások jellemzői, [online]. *Forrás:* KSH.hu [2016. 04. 29.].

³⁷ A regisztrált gazdasági szervezetek száma gazdálkodási forma szerint, [online]. *Forrás:* KSH.hu [2016. 04. 28.].

³⁸ A hivatkozott kutatások által azonosított 1,5-2%-os érintettség ezáltal általunk is teljesítve van.

55,98 milliárd forint védelmi pénzt fizethet. Azt gondoljuk, hogy e becslés valószínűsíthetően nem túlzó, vélelmezhetően alulbecsüljük vele a megfizetett védelmi pénzek nagyságát.

Az agresszív koordináció mértékét – az azokhoz köthető kiadásokon keresztül – tehát 55,98 milliárd forintra tesszük. Ez az általunk becsült összeg abból kiindulva, hogy

1. teoretikusan kizárólag a párhadseregeket/extremista csoportokat és a maffiákat soroltuk az erőszakszervezetek közé,
2. a rendelkezésre álló adatok alapján kizárólag a védelmi pénzek nagyságát voltunk képesek megbecsülni, nagy hibahatárral bír és fenntartásokkal kezelendő. Az erőszakszervezetek tevékenysége és ezáltal az agresszív koordináció terjedelme ennél a valóságban minden bizonnyal nagyobb.

Önkormányzati, etikai, agresszív koordináció és létszámadatok

A kiadási adatokat a szerepvállalás indikátoraként használva a korábbiakban nem voltunk képesek a nem monetarizált tranzakciók – valamint az azokat szabályozó koordinációs mechanizmusok – mértékének meghatározására. A bürokratikus és a piaci koordináció mellett kizárólag a – jellemzően pénzbeli ellenszolgáltatás érdekében végzett – agresszív koordináció és az általa végrehajtott tranzakciók értékelésére voltunk képesek. A létszámstatisztika használatával azonban további, az eddigiekben nem számszerűsített mechanizmusok is megközelíthetővé vál(hat)nak számunkra.

A társadalmi mozgalmak belbiztonsági tranzakcióit szabályozó önkormányzati koordinációs mechanizmus mértékének – érintett létszám alapján történő – meghatározása során a polgárőrség és az ahhoz szorosan kapcsolódó Szomszédok Egymásért Mozgalom létszámával kalkulálunk. Ennek elsődleges indoka, hogy a hatályos szabályozói akarat – a bizonyos mértékig érthető ellenőrzés igénye értelmében – a társadalmi önvédelem megnyilvánulási formájaként a polgárőrséget favorizálja, és erre nyújt lehetőséget. Ennek alapján: „a közbiztonság és a közrend fenntartásában részt venni kívánó, a környezetük biztonságáért felelősséget érző állampolgárok számára a polgárőrség nyújt cselekvési lehetőséget”³⁹ Nem állíthatjuk azt, hogy a polgárőrségen túlmenően ne léteznének⁴⁰ olyan csoportosulások, amelyek

1. nem minősülnek erőszakszervezetnek,⁴¹ ugyanakkor
2. valóban érdemi belbiztonsági tevékenységet végeznek, és az „önvédelmi” kifejezést nem csak a nevükben használják.

A biztonságuk érdekében egyes vidéki kistelepülések néhány férfi tagját számláló, jellemzően egy-egy bűncselekményt követően időszakos tevékenységet kifejtő települési őrségek tipikusan ilyenek. Mivel azonban ezek a csoportosulások – a legitimált szervezeti létezés hiányában – statisztikailag nem léteznek, másrészt bár nem tudhatjuk biztosan, de úgy

³⁹ 2011. évi CLXV. törvény a polgárőrségről és a polgári tevékenység szabályairól, [online]. Forrás: Net.jogtar.hu [2016. 11. 23.].

⁴⁰ Ez esetben nem a jogilag legitimált létezésre gondolunk. Ezért a törzsszövegben nem a szervezet, hanem a csoportosulás szót használjuk.

⁴¹ Az erőszakszervezetekkel az alábbiakban önállóan foglalkozunk.

sejtjük, hogy néhány földrajzi területen és ott is elenyésző mértékben vannak jelen, nem képez(het)ik vizsgálatunk tárgyát.

A polgárőrség tagegyesületeinek és tagjainak, valamint a polgárőrök szolgálatban eltöltött óráinak számát a 2. táblázat mutatja. A táblázatból látható, hogy – ellentétben a polgárőrségnek juttatott állami dotáció növekedésével – a 2009–2013-as időszakot mind a tagegyesületek száma, mind az egyesületek létszáma tekintetében körülbelül 10-20%-os csökkenés jellemezte. Bár az időszak összesített teljesített óraszámja valóban figyelemre méltó,⁴² a legnagyobb – mintegy 25%-os – visszaesés a szolgálati órák számában volt tetten érhető.

2. táblázat: A polgárőrség tagegyesületeinek, tagjainak, valamint a polgárőrök szolgálatban eltöltött óráinak száma (2009–2013)

Év	Tagegyesületek száma (darab)	Taglétszám (fő)	Szolgálati órák száma (millió óra)
2009	2114	89 114	n. a.
2010	2154	89 760	9,000
2011	2111	83 784	8,363
2012	2031	76 916	8,243
2013	1986	72 590	6,838

Megjegyzés: a 2013. évi taglétszám az egyesületek taglétszámának (57 432 fő), valamint a Szomszédok Egymásért Mozgalomban részt vevők (15 158 fő) együttese.

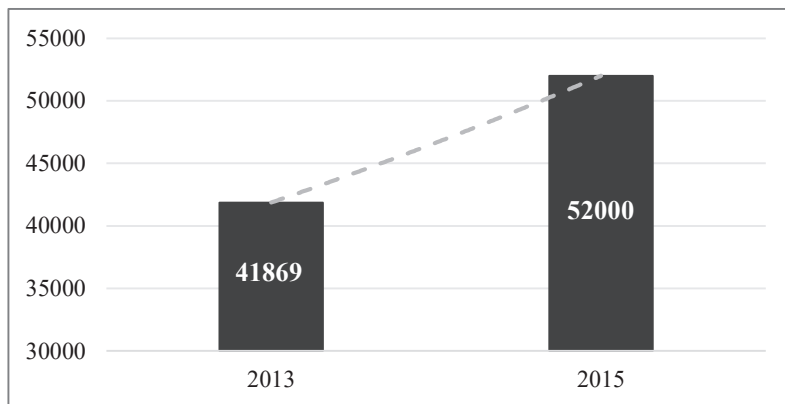
Források: Beszámoló a polgárőrség 2010. évi tevékenységéről, valamint Beszámoló a Polgárőrség 2013. évi tevékenységéről, [valamennyi online]. *Forrás:* OPSZ.hu [2016. 11. 19.]

Az önkormányzati koordinációs mechanizmusban részt vevő létszám nem azonosítható egyértelműen a polgárőrség taglétszámával, mivel alapvetően a taglétszám az egyesületek-nél jelen lévő támogató személyeket egyaránt tartalmazza (a funkcionális tevékenységet végző állományt pedig a korábbiakban valamennyi koordinációs mechanizmus esetén figyelmen kívül hagytuk). Ezért esetünkben nem önmagában a taglétszámra, hanem az igazolvánnyal rendelkező polgárőrök létszámára vagyunk kíváncsiak. Ez ugyanis az a létszám, amely kimehet az utcára, és részt vállalhat a közrendvédelemben. Az igazolvánnyal rendelkező polgárőrök számát az 1. ábra mutatja. A 2015-ben az igazolvánnyal rendelkező körülbelül 52 ezer polgárőr közül – becslések alapján – 35 ezer fő rendvédelmi múlt nélküli,

⁴² A 2009–2013-as időszakban több mint 30 millió szolgálati órát teljesített a polgárőrség. A 2011–2015-ös időszak esetén is hasonló mértékű volt a szolgálati órák száma. Ez az adófizetőknek nagyságrendileg 4 milliárd forintba került (ennyi volt ugyanis az állami dotáció). Az OPSZ elnökével folytatott személyes beszélgetés során kiderült számunkra, hogy ez az óraszám 15 ezer rendőr éves szolgálati terhelésének feleltethető meg. Amennyiben elfogadjuk ezt a szám adatot, valamint azzal kalkulálunk, hogy egy rendőr a költségvetésnek évente – minden adó tartalommal együtt – nagyjából 5 millió forintba kerül, akkor figyelemre méltó, hogy a rendőrség esetén 75 milliárd forintba kerülő szolgálati óramennyiség finanszírozása a polgárőrség esetén mindössze 4 milliárd forintba kerül. Más kérdés, hogy a részben eltérő feladatrendszer különbsége mennyire engedi meg a fentihez hasonló – nyilvánvalóan erőltetett – összehasonlításokat.

klasszikus civil, 17 ezer fő azonban kötődik a belbiztonsági tevékenységet végző egyéb szervezetekhez.⁴³

1. ábra: Igazolvánnyal rendelkező polgárőrök száma

Forrás: Beszámoló a Polgárórség 2013. évi tevékenységéről: *i. m.*, valamint az Országos Polgárőr Szövetség elnökével folytatott személyes beszélgetés. A 2015. évi adat minden bizonnyal közelítő érték.

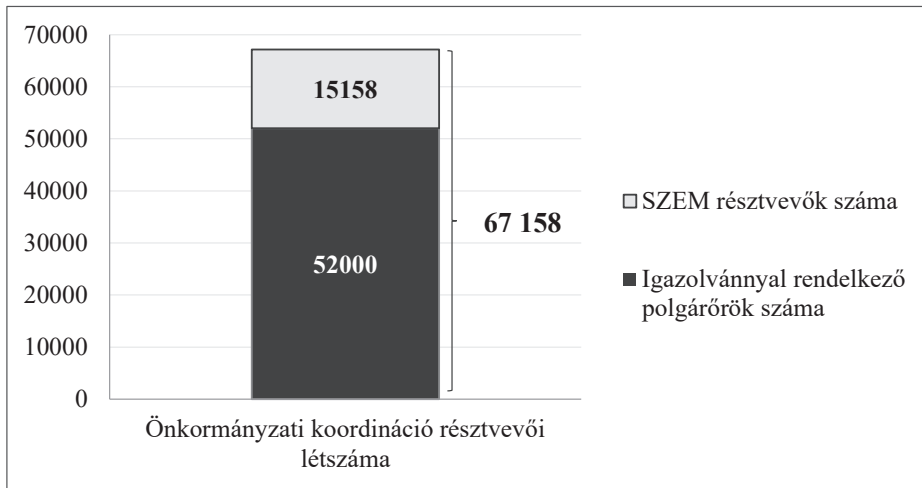
Az igazolvánnyal rendelkező polgárőrök létszámát korrigálnunk kell a Szomszédok Egymásért Mozgalom tagjainak létszámával. Mivel a mozgalomban a 2013. évben 15 158 fő vett részt,⁴⁴ összesen 67 158 főt⁴⁵ tekintünk az önkormányzati koordinációs mechanizmusban érintett létszámnak (2. ábra). Ez az érték – a fentiekben a törzsszövegben, valamint a lábjegyzetekben kifejtettek indokán – minden bizonnyal kellő óvatossággal kezelendő, ugyanakkor megítélésünk szerint jól megközelíti az önkormányzati koordináció esetén érintett, egymással egyaránt alá- és fölérendelt viszonyban, illetve horizontális és vertikális kapcsolatban álló, kooperatív érdekérvényesítési stratégián alapuló és a tagok közötti érdekközösség felismerése motiválta belbiztonsági tranzakciókat végző létszámot.

⁴³ Az utóbbiak munkaidejükben rendőrként, az állami belbiztonsági szervezetrendszer foglalkoztatottjaként, illetve a magánbiztonsági szolgáltató vállalatok alkalmazottjaként tevékenykednek. Ismételt példát szolgáltatva a belbiztonsági rendszer egyes alrendszerei szintjén létező – ez esetben személyi – átfedésekre, kapcsolatokra. Az arányokról az Országos Polgárőr Szövetség elnökével folytatott személyes beszélgetés során értesültünk.

⁴⁴ Országos Polgárőr Szövetség: Beszámoló a Polgárórség 2013. évi tevékenységéről: *i. m.* A 2013. évi adatoknál frissebbekkel sajnálatos módon nem rendelkezünk. Egyaránt nem rendelkezünk információkkal arról, hogy a polgárórség létszáma és a Szomszédok Egymásért Mozgalom létszáma között milyen mértékű az átfedés. A beszámolóból azonban arra következtetünk, hogy a törzsszövegben közzétett adatok között nincsenek párhuzamosságok, tisztítás nélkül nyugodtan összeadhatók.

⁴⁵ Meg kell jegyeznünk, hogy az általunk ismertett adat egy 2013. évi és egy 2015. évi létszámadat összege. E tekintetben minden bizonnyal fikció, ugyanakkor megítélésünk szerint megközelítőleg pontos képet mutat.

2. ábra: Az önkormányzati koordinációban érintett létszám (2013/2015)

Megjegyzés: A Szomszédok Egymásért Mozgalom tagjainak száma a 2013. évi értéket, az igazolvánnyal rendelkező polgárok száma a 2015. évi értéket jelöli. Előbbi esetén azzal a feltételezéssel élünk, hogy 2013 óta a létszám nem csökkent. Értelmezésünk szerint e tekintetben együttes kezelésük nem akadályozott.

Források: Beszámoló a polgárország 2010. évi tevékenységéről: *i. m.*; Beszámoló a Polgárország 2013. évi tevékenységéről: *i. m.*

Az agresszív koordináció mértékének meghatározásához az erőszakszervezetek működésében közreműködő létszámot kívánjuk megbecsülni. Mind az extrémista csoportokban, mind a védelmi pénzszedéssel foglalkozó szervezett bűnözésben érintett létszám megbecsülhető.

A magyarországi extrémista csoportokat, valamint legfontosabb jellemzőiket a 3. táblázat tartalmazza. A táblázatban kizárólag azokat a csoportokat nevesítettük, amelyek

1. saját bevallásuk szerint rendelkeznek valamilyen paramilitáris intézményesült szervezettel;
2. e szervezetük alkalmazásával végrehajtanak vagy végrehajtani igyekeznek belbiztonsági tranzakciókat,⁴⁶ valamint
3. amelyekkel kapcsolatban rendelkezünk a bennünket érdeklő információkkal.

A legfontosabb extrémista csoportok közül valamennyi csoportosulást tartalmazza az Athena Intézet által összegyűjtött gyűlöletcsoportok, valamint az azokra vonatkozó információk egy részét magában foglaló táblázat.

⁴⁶ Azon csoportosulásokkal, amelyek saját hitvallásuk szerint nem kívánnak közreműködni a belbiztonsági rendteremtésben, nem foglalkozunk. Így például a romagyilkosságok miatt elhíresült, pusztá likvidálási akciókat lebonyolító, önmagát Halálbrigádnak nevező csoportot és hasonló társait nem vesszük számba.

3. táblázat – A belbiztonsági tevékenységben érintett belföldi extremista csoportok

Csoport megnevezése	Alapítás éve	Becsült létszám (fő)	Kockázati besorolás	Vallott ideológia	Aktivitás
Betyársereg	2008	60	5	rasszista extremizmus	aktív
Hatvannégy Vármegye Ifjúsági Mozgalom	2001	60	5	antiszemitizmus	aktív
Kárpát Haza Őrei Mozgalom	2011	50	4	rasszista extremizmus	aktív
Magyar Feltámadás és Haladás Nemzeti Mozgalom	2004	5	n. a.	neonácizmus	inaktív
Magyar Gárda	2007	700	4	rasszista extremizmus	inaktív
Magyar Nemzeti Arcvonal	1989	30	4	neonácizmus	aktív
Magyar Nemzeti Gárda	2010	100	4	rasszista extremizmus	aktív
Magyarok Nyilai Nemzeti Felszabadító Hadsereg	2007	17	6	antiszemitizmus, rasszizmus	inaktív
Nemzeti Akarat Platform	2008	n. a.	3	rasszista extremizmus	inaktív
NS Front	2009	n. a.	2	neonácizmus	inaktív
Őrző Magyar Gárda	2008	40	4	rasszista extremizmus	inaktív
Szebb Jövőért Magyar Önvédelem	2010	150	4	rasszista extremizmus	aktív
Új Magyar Gárda	2009	200	4	rasszista extremizmus	aktív
Véderő Honvédei Nemzeti Felszabadító Front	2008	25	5	neonácizmus	inaktív

Megjegyzés: a táblázat a belbiztonsági tevékenységben érintett – paramilitáris szervezettel egyaránt rendelkező – belföldi extremista csoportok legfontosabb jellemzőit mutatja.

Forrás: Gyűlöletcsoport térkép, [online]. *Forrás:* Athenaintezet.hu [2016. 05. 09.]

A táblázatból látható, hogy a jellemzően a 2000-es évek második felében alakult 14 – belbiztonsági tevékenységet egyaránt artikuláló – magyarországi extremista csoport közül 7 tekinthető napjainkban is aktívnek. A néhány tíz és néhány száz fő közötti tagot számláló csoportok jellemző kockázati besorolása a négyes és ötös érték körül mozog. Előbbi esetben a célpontok verbális – jellemzően rasszista és antiszemita tartalmú – támadása, utóbbi esetben – fegyvermentes – fizikai bántalmazása egyaránt előfordul.⁴⁷ Az egyes csoportokhoz köthető feltételezett létszámok nyilvánvalóan becslések eredményei. Az egyes extremista csoportok – saját jól felfogott érdekükből – nem hoznak nyilvánosságra működésükkel összefüggő adatokat.⁴⁸

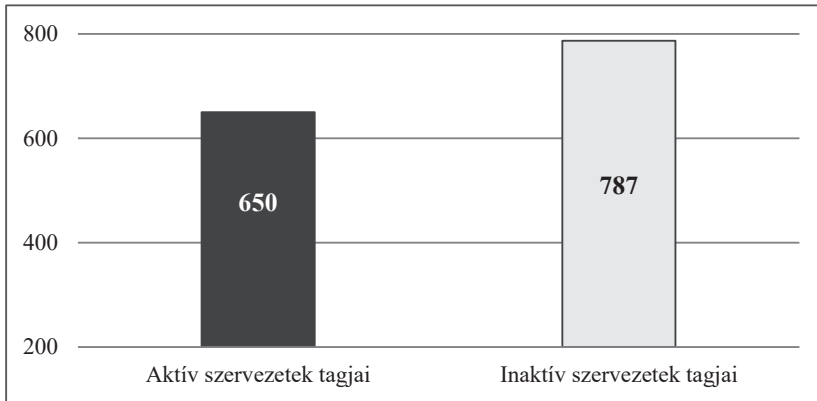
Az extremista csoportok összlétszámának meghatározásakor a következő irányelvek mentén jártunk el. A létszámok becslésekor kizárólag az aktív szervezetek tagjainak számát vettük figyelembe. Ennek elsődleges oka a párhuzamosságok elkerülése volt; azt feltételeztük ugyanis, hogy az időközben inaktívvá vált szervezetek tagsága nagy valószínűséggel ismételen csatlakozott valamely aktív szervezethez (például feltételezhető, hogy a Magyar Gárda Mozgalom megszűnésével annak tagjai új otthonra találtak az Új Magyar

⁴⁷ A gyűlöletcsoportok osztályozásához lásd John R. SCHAFER – Joe NAVARRO: Seven-Stage Hate Modell, *Psychopathology of Hate Groups, FBI Law Enforcement Bulletin*, 2003/3, 1–8. o.

⁴⁸ Magunk is érdeklődtünk egyes szervezeteknél a létszámok pontosítása érdekében, de válaszra sem méltattak.

Gárda Mozgalomban, valamint a Szébb Jövőért Magyar Önvédelem csoportban). A kizárólag az aktív szervezeti tagságra történő koncentrálással el kívántuk kerülni az egyes tagok többszöri figyelembe vételét.⁴⁹ Az aktív és inaktív belbiztonsági tevékenységben érintett, extremist csoportok létszámát a 3. ábra mutatja. Az ábrán jól látható, hogy az aktív szervezetek összesített – becült – létszáma körülbelül 650 fő.⁵⁰

3. ábra: Aktív és inaktív belföldi extremist csoportok – párhadseregek – létszáma (2016)

Forrás: Gyűlöletcsoport térkép: *i. m.*

A fenti számadathoz mindenképpen szükséges hozzáfűzni két megjegyzést.

1. Az érintett létszám számszerűsítésekor „komolyságtól” függetlenül valamennyi aktív csoportot figyelembe vettünk. Az aktív szervezetek között találhatóak ugyanis olyanok, amelyek – elkötelezettségen túli – belbiztonságban történő érintettsége valóban kérdéses. Azon szervezetek tagjait, amelyek
 - a) gyűlöletcsoportnak minősülnek;
 - b) aktívak;
 - c) magukról azt állították, hogy a rendteremtés érdekében paramilitáris egységet tartanak fent és akciókat hajtanak végre, egyaránt figyelembe vettük. Az akciók tényleges megtörténtét, valamint azok „komolyságát” nem volt alkalmunk mérlegelni.
2. Utalni szeretnénk egyúttal arra, hogy a fenti számadat nem biztos, hogy megegyezik a paramilitáris egységekben egyaránt aktív szervezeti tagok összesített létszámával. Tulajdonképpen az erőszakos szervezetek esetén is létezhetnek „támogató munkatársak”. Jelen esetben nem törekedtünk a közzétett létszámok tisztítására. E tekintetben – valószínűsíthetően a valóságot eltúlozva – azt feltételeztük, hogy egy esetle-

⁴⁹ Egyúttal el kívántuk kerülni azt a csapdahelyzetet, hogy egy elenyésző számúnak tűnő kisebbség létszámával kapcsolatban túl nagyvonalúan viselkedjünk. A párhuzamosságok ki nem szűrését a parciális – vagy annak látszó – jelenléttől függetlenül nem tartjuk megengedhetőnek.

⁵⁰ Az aktív és az inaktív szervezetek összesített létszámának megközelítőleg egyezése egyúttal alátámasztja azt a feltételezésünket, hogy az inaktívvá váló szervezetek tagjai megjelennek más extremist szervezeteknél.

ges akcióban a csoportok valamennyi tagja tényleges résztvevőként működne közre. Megítélésünk szerint a fenti két szempont figyelembevétele az extremista csoportok relatíve alacsony létszámából kifolyólag nem okoz érdemi problémát.

A belbiztonsági tevékenységet érintő erőszakos szervezetek létszámának meghatározásához az extremista csoportok létszámát a védelmi pénzszedésben érintett szervezett bűnözői csoportok létszámával szükséges kiegyenlítenünk. Talán mondanunk sem kell, ez esetben egyaránt becslésekre alapozott szám adatok állnak rendelkezésünkre. Még a világ leghíresebb maffiáinak létszámadatairól is óriási hibahatárral jellemezhető becslésekkel rendelkezünk.⁵¹ Magyarország esetén pedig tudomásunk szerint – a létszámokat illetően – a korábbiakban találhatásokra sem nagyon vállalkoztak. Annyit mindenesetre tudunk, hogy hazánkban 1998-ban 127, 1999-ben pedig 76 szervezett bűnözői csoport tevékenykedett.⁵² A maffiákban érdekelt személyek számával kapcsolatban azonban még az 1990-es évek végéről sem rendelkezünk információkkal. Ennek becslése érdekében a leghelyesebben akkor járunk el, ha a hazai adatot a rendelkezésre álló csehországi és szlovákiai adatból generáljuk. Az e két országban tevékenykedő szervezetek magyarországihoz hasonló számossága ezt ugyanis megengedi számunkra. 2011. évi becslések szerint Csehországban körülbelül 100 csoport és 3000 fő, Szlovákiában 50 csoport és 700 fő létezett.⁵³ Talán nem járunk messze a valóságtól, ha Magyarország esetén – az ország korábban említett európai elosztó és koordinációs központ szerepéből kiindulva – a csehországihoz hasonló érintett létszámmal kalkulálunk. Ezzel bizonyára nem becsüljük felül a magyarországi szervezett bűnözés tagjainak létszámát.

Biztosan állíthatjuk, hogy a szervezett bűnözői csoportok, ezáltal az érintett 3000 fő létszám többsége ma már nem kerül kapcsolatba védelmi pénzszedéssel. Azzal a feltételezéssel élünk, hogy minden harmadik szervezet és minden harmadik szervezeti tag végez ilyen tevékenységet.⁵⁴ A védelmi pénzszedési tevékenységben érintett szervezett bűnözői csoporttagok létszámát tehát 1000 főre tesszük. Az intellektuális tisztesség érdekében tegyük azonban ehhez azt hozzá, hogy becslésünket fenntartásokkal kell kezelni; valamennyi írásunkban közölt becslést számunk közöttül vélelmezhetően ez esetben a legnagyobb a hibás meghatározás valószínűsége.

A fentiek alapján az agresszív koordinációs mechanizmus mértékét – a belbiztonsági tevékenységben érintett extremista, valamint szervezett bűnözői csoportokban tevékenykedő létszám alapján – 1650 főre becsüljük (4. ábra). Mivel becslésünk során óvatosságra törekedtünk, a létszámadat megítélésünk szerint alulról közelítheti a valóságot.⁵⁵ Ez a lét-

⁵¹ Állítólag a szicíliai és az amerikai Cosa Nostrának megközelítőleg 3500, a mexikói maffiának kizárólag az Egyesült Államokban 30 ezer, a japán Jakuzának 110 ezer, az orosz maffiának pedig 100-500 ezer tagja van. Lásd: A világ tíz legnagyobb maffiája, [online]. Forrás: Erdekesvilag.hu [2016. 05. 10.].

⁵² KERTÉSZ: *i. m.* Ennél frissebb, nyilvánosan hozzáférhető, rendőrségi forrásra hivatkozó szakirodalmi adatot sajnálatos módon nem találtunk.

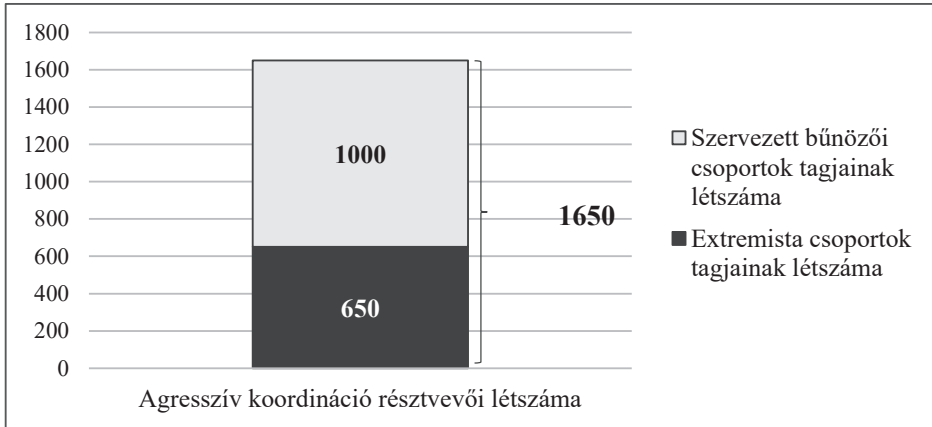
⁵³ Ioannis MICHALETOS: Organized Crime in Central Europe, [online], 2011. Forrás: Wordpress.org [2016. 04. 26.].

⁵⁴ Ezzel a kijelentéssel – a feltételezésünkkel egyidejűleg – a tagok egyenlő szervezeti eloszlásáról is tanúbizonyságot teszünk. Ez a valóságban nyilvánvalóan nincs így. Bizonyára léteznek nagyobb és kisebb csoportok. A létszámok abszolút nagysága mellett azonban azok eloszlásáról sem rendelkezünk semmilyen előzetes információval.

⁵⁵ Már csak azért is, mert bizonyára léteznek más – létszámok tekintetében nehezebben megragadható – erőszakos szervezetek, amelyek vizsgálatától ez esetben eltekintettünk.

szám aszimmetrikus függelmi kapcsolatban, egyértelmű alá- és fölérendeltségi viszonyban, a fölérendelt fél alkalmazta erőszak motivációjából a belbiztonsághoz egyaránt köthető tranzakciókat végez. A tranzakciók iránya vertikális, az érdekérvényesítési stratégia lényege pedig minden esetben a fizikai erőszak által történő kikényszerítés. A tranzakciók nem okvetlenül monetarizáltak (a maffiák esetében azok, míg az extrémista csoportoknál nem).

4. ábra: Az agresszív koordinációs mechanizmusban érintett – becsült – létszám (2016)

Forrás: a belföldi extrémista csoportok esetén Athena Intézet; Gyűlöletcsoport térkép: *i. m.*, a szervezett bűnözői csoportok esetén saját becslés

Az etikai koordináció törvényszerűségei mentén altruista meggyőződésből bűncselekményeket megakadályozó – ezáltal tulajdonképpen belbiztonsági tevékenységet végző – segítők esetén, a kiadásokhoz hasonlóan, a létszámok meghatározására sem vagyunk képesek. Az erre való képtelenség azonban nem jelentheti a jövőbeli törekvés hiányát. Mivel az etikai koordináció által szabályozottan nem monetáris tranzakciók valósulnak meg, a kiadások mérési indikátorként történő használata bizonyosan nem megvalósítható. A létszámok e célból történő használata tekintetében azonban rendelkezhetünk optimista elképzelésekkel.

Amennyiben egy bűncselekmény esetén egy segítő beavatkozik és hozzájárul annak megakadályozásához, az esemény regisztrálása vonatkozásában két – egymást kizáró – esemény valósulhat meg:

1. Előfordulhat, hogy a bűncselekmény megakadályozásáról – a sértett, a segítő, illetve együttesen – nem értesítik a hatóságokat. Ennek számtalan oka lehet. A teljesség igény nélkül: előfordulhat, hogy
 - a) az elkövetőtől való félelem megakadályozza őket ebben;
 - b) a bűncselekményt ugyan sikerült megakadályozni, az elkövető azonban elmenekült;
 - c) a feljelentéssel járó adminisztrációs terhek nagyobbak, mint a kis értékű vagyoni kár esetleges helyreállítása; vagy éppen
 - d) nem bíznak a nyomozóhatóság felderítési munkájában.

Bármi legyen is a bűncselekmény – és annak megakadályozása – tényéről való értesítés elmaradásának indoka, számunkra ebből egy dolog következik: az így megghiúsult bűncselekmények – és megvalósult védelmi tranzakciók – statisztikai nyomon követésére teoretikusan sem nyílik lehetőség. A be nem jelentett tranzakciót értelemszerűen nem fogjuk tudni nyilvántartani, így ezek kvázi-objektív mérése sem valósulhat meg. Ráadásul megítélésünk szerint – bár ebben természetesen tévedhetünk – ezen esetek megközelítően pontos becslésére sem vagyunk képesek. Mondjuk ki nyugodtan: ezek a tranzakciók láthatatlanok maradnak számunkra.

2. Előfordulhat azonban az is, hogy a bűncselekmény és megakadályozásának – azaz a belbiztonsági tranzakciónak – tényét a hatóságoknak bejelentik. Ebben az esetben – attól a ténytől függetlenül, hogy az elkövetőt sikerült-e elfogni/azonosítani, vagy képes volt-e a bűncselekmény helyszínének elhagyására – nyomozás indul a bűncselekmény felderítése és a társadalmi megtorlása érdekében. A nyomozás megindulásával egyidejűleg a bűncselekmény megjelenik az Egységes Nyomozóhatósági és Ügyészségi Bűnügyi Statisztikában.⁵⁶

Az ENYÜBS-ben történő regisztráció elméleti lehetőséget biztosít számunkra, hogy a nyilvántartásba kerülő bűncselekmény esetén a segítő részéről történő védelmi tranzakció tényét is rögzítsék a hatóságok. Megtekintve a statisztikához rendelt kódszótárakat,⁵⁷ ez azonban ma még nem történik meg. A döntően a bűncselekmény körülményeire (az elkövetés helyszínére, módszerére, eszközére, tárgyára), az eljárás attribútumaira (az érintett nyomozóhatóságra, az eljárás kezdeményezőjére, az eljárási döntésre), valamint az elkövető (nemére, állampolgárságára, foglalkozására, iskolai végzettségére, családi jogi státuszára, esetleges visszaeső mivoltára) és a sértett általános jellemzőire (nemére, állampolgárságára, foglalkozására) irányuló statisztika nem tartalmaz olyan adatköröket, amelyekből következtethetnénk a segítőkről megvalósított belbiztonsági tranzakciókra. Hasonlóan azonban a 7. számú, a büntetőeljárás kezdeményezőjére vonatkozó kódszótár 10. kódon nyilvántartott adattartalmához – nevezetesen ahhoz, hogy a bűncselekményt észlelő személyt mint a büntetőeljárás kezdeményezőjét regisztrálják – nyilvántartásba kerülhetnének a bűncselekmény esetleges megakadályozása esetén az abban közreműködő személyek és hatóságok is. Ehhez minden bizonnyal egy további kódszótárra lenne szükség. Ennek implementálása során vizsgálhatóvá válna, hogy egy feljelentésbe torkolló, de megakadályozott bűncselekmény esetén ki működött közre annak megakadályozásában (maga a sértett, más természetes személyek mint segítő, hivatalos szervek), illetve, hogy a beavatkozással egyidejűleg az elkövetővel mi történt (elmenekült, azonosították, elfogták).

⁵⁶ Az Egységes Nyomozóhatósági és Ügyészségi Bűnügyi Statisztikára a továbbiakban – köznapi rövidítésével – ENYÜBS-ként hivatkozunk.

⁵⁷ A statisztika nyilvánosan nem hozzáférhető. Egy, az interneten közzétett közérdekű adatigénylési kérelem, valamint annak következményeként az ENYÜBS rendszerben használt kódszótárak azonban igen. Lásd: ENYÜBS kódszótárak, [online]. Forrás: Kimittud.Atlatszo.hu [2016. 05. 12.]. A kódszótárak megtekintésével a nyilvántartott adatokról teljes képet kaphatunk. A statisztika összesen 35 kódszótárral rendelkezik. A szerző egyébként nem érti, hogy a – korábban nyilvánosan elérhető – statisztika bűncselekményekre és a nyomozati tevékenységre vonatkozó aggregált adatai miért nem tekinthetők meg mindenki számára.

A fenti adatok a nyomozati, vádelőkészítési és vádemelési tevékenységet közvetlenül ugyan nem segítenék – ezért talán érthető, hogy miért hiányoznak egy, elsődlegesen a nyomozhatósági munkafolyamatra vonatkozó statisztikából –, bűnügyi tekintetben azonban kétségtelenül információértékkel bírnának, ezért statisztikai nyilvántartásuk üdvözlendő lenne. Ezáltal ugyanis – legalább részben – mérhetővé válna, hogy milyen mértékben váltosulnak meg a sértett rászorultsága esetén, önzetlenségéből, nem tartós és nem intézményszerűsült körülmények között bekövetkező, egyoldalú függelmi kapcsolattal jellemezhető belbiztonsági tranzakciók.

FELHASZNÁLT IRODALOM

2011. évi CLXV. törvény a polgárorségről és a polgári tevékenység szabályairól, [online]. Forrás: Net.jogtar.hu [2016. 11. 23.]
- A bruttó hazai termék értéke és volumenindexei, [online]. Forrás: KSH.hu [2016. 01. 10.]
- A kereskedelmi szálláshelyek bruttó árbevételei szállástípusonként, [online]. Forrás: KSH.hu [2016. 04. 28.]
- A kereskedelmi szálláshelyek kapacitása, [online]. Forrás: KSH.hu [2016. 04. 28.]
- A kis- és középvállalkozások jellemzői, [online]. Forrás: KSH.hu [2016. 04. 29.]
- A kiskereskedelmi üzletek forgalma üzlettípusonként, [online]. Forrás: KSH.hu [2016. 04. 28.]
- A kiskereskedelmi üzletek számának alakulása, [online]. Forrás: KSH.hu [2016. 04. 28.]
- A regisztrált gazdasági szervezetek száma gazdálkodási forma szerint, [online]. Forrás: KSH.hu [2016. 04. 28.]
- A vendéglátóhelyek eladási forgalma, [online]. Forrás: KSH.hu [2016. 04. 28.]
- A vendéglátóhelyek száma, [online]. Forrás: KSH.hu [2016. 04. 28.]
- A világ tíz legnagyobb maffiája, [online]. Forrás: Erdekesvilag.hu [2016. 05. 10.]
- ALVAZZI DEL FRATE, Anna: The International Crime Business Survey: Findings From Nine Central-Eastern European Cities, *European Journal on Criminal Policy and Research*, 2004/10. 137–161. o.
- Beszámoló a polgárország 2010. évi tevékenységéről, [online]. Forrás: OPSZ.hu [2016. 11. 19.]
- Beszámoló a Polgárország 2013. évi tevékenységéről, [online]. Forrás: OPSZ.hu [2016. 11. 19.]
- ENYÜBS kódszótárak, [online]. Forrás: Kimittud.Atlaszo.hu [2016. 05. 12.]
- European Police Office: EU Serious and Organized Crime Threat Assessment, European Police Office, Van Deventer, 2013.
- FELMÉRY Zoltán: A belbiztonságra fordított magánkiadások mértéke, *Nemzet és Biztonság*, 2016/3, [online]. Forrás: NemzetesBiztonsag.hu [2017. 01. 24.]
- FELMÉRY Zoltán: Az állam és a magánvállalatok szerepvállalása a közbiztonság elősegítésében: Az őrző-őrzött reláció, valamint a relációt leíró koordinációs mechanizmusok, *Nemzet és Biztonság*, 2015/5, [online]. Forrás: NemzetesBiztonsag.hu [2017. 01. 24.]
- FELMÉRY Zoltán: Az államon és a vállalatokon túli világ. Alternatív szereplők és koordinációs mechanizmusok a közbiztonság elősegítésében, *Nemzet és Biztonság*, 2016/1, [online]. Forrás: NemzetesBiztonsag.hu [2017. 01. 24.]
- FELMÉRY Zoltán: Lehetőséget teremt az állam társadalmi szerepvállalásának mérésére egy mutatószám? A „belbiztonságra fordított GDP arányos államháztartási kiadások” mutatószám kritikai elemzése, *Közgazdaság*, 2017/1, [online]. Forrás: Uni-corvinus.hu [2017. 01. 24.]
- Galileo Galilei, [online]. Forrás: en.wikiquote.org [2017. 01. 24.]
- Gyűlöletcsoport térkép, [online]. Forrás: Athenaintezet.hu [2016. 05. 09.]
- KERTÉSZ Imre: A szervezett bűnözés terjedelme, *Magyar Tudomány*, 2001/8, 909–920. o.
- MICHALETOS, Ioannis: Organized Crime in Central Europe, [online]. Forrás: Worldpress.org [2016. 04. 26.]
- PAKSA Rudolf: *A magyar szélsőjobboldal története*, Jaffa Kiadó, Budapest, 2012

- SCHAFFER, John R. – NAVARRO, Joe: Seven-Stage Hate Modell, Psychopathology of Hate Groups, *FBI Law Enforcement Bulletin*, 2003/3, 1–8. o.
- TÓTH Dávid – GÁL László István – KŐHALMI László: Organized Crime in Hungary, *Journal of Eastern-European Criminal Law*, 2015/1, 22–28. o.
- VAN DIJK, Jan: *The World of Crime. Breaking the Silence on Problems of Security, Justice and Development Across the World*, SAGE Publications, Los Angeles, 2008